

РЕГИОНАЛИЗАЦИЈА КОЈА Т

"Концептот за регионализација на Република Македонија не може да ги надмине различната развиеност и различните можности на општините, а поимите регион и регионализација поврзани со структурата на посебните етнички интереси мораат да бидат заборавени, или да се сфатат како идеја која го нарушува националниот и државниот интегритет и суверенитет на РМ", коментира Владо Поповски.

Пишува:
Жаклина МИТЕВСКА

Пред локалните избори опозиционата коалиција ДПА-ПДП излезе со идеја Македонија да се организира во региони наместо во општини, зашто наводно едностепената и монолитна локална самоуправа создавала големи разлики меѓу општините во поглед на нивната развиеност и не ги обезбедувала структурата и посебните етнички интереси. Тие велат: не заговараат федерализација на државата, туку изедначување на различната развиеност на општините, корекција на границите на општините и задоволување на етничката структура и посебните етнички интереси.

Професорот Владо Поповски, пак, во една прилика изјави: "Како и да сакаме да ги вртиме поимите, без оглед на тоа што тоа не се нарекува територијално административна самоуправа или кантон или федерална единица, тој регион, со функциите како што е замислен, да може да ги моделира општините и да го води стопанскиот и другиот живот во Македонија, практично означува варијанта на федерализација".

Ова е доволен мотив, за најновото барање на ДПА и ПДП, како и за последиците од него, да проговориме со професорот Поповски. Тој вели дека идејата за регионализација на Република Македонија не може да ги надмине различната развиеност и можностите на општините, односно во рамките на тие региони, повторно ќе постојат поголеми и помали, послаби или

поразвиени општини, кои ќе имаат различен број население, територија, економски статус. Секаде, во секоја држава, не само во Македонија, се јавуваат општини со нееднакви параметри, на пример, во која и да е европска држава постојат општини кои по бројот на жители можат да бидат од 300 до 150.000. Натаму, постојат моќни општини, рурални, урбани, со концентрација на економски и природни богатства, но и општини во кои тоа го нема. Локалната самоуправа, како што објаснува Поповски, според принципот на реални локални заедници кои се обликуваат во општини како прв степен на локална самоуправа, секогаш подразбира различност, но и одредени механизми за да им се помогне на послабите општини. На пример, на послабите општини во многу земји државата им помага преку Буџетот. На планот на остварување на нивните функции, разликите меѓу општините се компензираат со т.н модел на политипна локална самоуправа (селска општина, општина мало гратче, општина голем град - различни надлежности). Поповски коментира дека со оглед на различноста на овие општини, во основниот Закон за локална самоуправа може да се предвидат различни надлежности, кои се природно врзани за типот и за моќта на општината.

"Од тие причини - додава Поповски - сакам да укажам оти аргументацијата на партиите ДПА и ПДП, дека регионализацијата ќе ги нивелира разликите меѓу општините, е аргументација која воопшто не држи. Прво, не е природна и не е можна и таа е повеќе со политички, отколку со реални функционални мотиви".

ПРОЕКТ

Според објаснувањата на професорот, регионализацијата на Република Македонија како процес и како прашање кое сега се актуелизира претставува проект кој носи многу повеќе негативни отколку позитивни консеквенци.

"Поимот на регионализација секогаш врзува територијално административна самоуправа и елементи на релативна политичка самостојност на делови на една држава. Во таа смисла има регионализација, на пример, во држави кои немаат класичен облик на федерализација, како Шпанија. Регионализацијата во Европската унија е процес, кој сè уште не е до крај искристализиран, ниту дефиниран по своето значење, бидејќи во рамките на ЕУ сè уште доминира принципот на националните држави, а е задржан и значителен степен на национален суверенитет. Да се говори за регионализација, кога земјава не е членка на ЕУ, и да се заговара во контекст кога не е решен статусот на Косово, во контекст во кој постојат екстремни политички разбирања за групирање на етничките заедници во рамките на моделот на етничките држави или,

пак, во моделот на различни кантони или комонвелт на етничките држави, во најмала мера претставува дубиозна идеја во Република Македонија. Регионализацијата во РМ, очигледно се замислува да се движи по некакви линии на просторна распространетост на етничките заедници, независно од фактот дали таа распространетост е компактна и преобладава или е мешана и малцинска. Тоа не е ништо друго освен да се одбележува граница и тоа во просторна и административна смисла, бидејќи регионот е поим кој врзува одредени институции на ниво на тој регион со одредени надлежности. Со други зборови, во идејата постои нукулец на создавање на територијално административни целини врз етнички принцип. Тоа би значело дека како и да се врти поимот регионализација, во предлогот на ДПА и ПДП, тој во крајна линија ја навествува идејата дека таа би била од етнички карактер, подразбира воведување на етнополитичка граница внатре во Република Македонија, без оглед што таа не би била граница меѓу две држави. Во таа насока, индикативен е примерот со формирањето на Асоцијација на албански бизнисмени, како што е речено по тој повод во "северозападна Македонија".

Професорот Владо Поповски објаснува дека терминот "северозападна Македонија" е само географски поим.

"Западна Македонија не претставува регион, на пример, има општини, околии и региони. Во таа смисла, ако зборуваме за околии, тогаш во Западна Македонија, една е Тетовската околија, друга е Гостиварската, а трета е Дебарската... Ако одиме по принцип на поширока организираност, тогаш сигурно дека Пологи има две околии - Гостиварската и Тетовската, кои го сочинуваат Полошкиот регион, но не може Пологи со Куманово да претставува еден ист регион (Полошко-кумановски), а на средина да се наоѓа и Скопје и Скопска Црна Гора, кои секогаш ги одделуваат двата региона. Или, на пример, многу е поприродно да се каже Охридско-струшки или Охридско-дебарски регион, отколку да замислите регион во кој Дебар и Де-

РАСИРА ФЕДЕРАЛИЗАЦИЈА

барско ќе припаѓаат на Полошко-кумановскиот регион, што практично се предлага со идејата на регионализација на РМ, при што поимот 'северозападна Македонија' е веќе пуштен во оптег како функција на таа идеја. Значи, идејата околу регионализација, особено така како што се замислува од овие две партии т.е. дека регионите треба да ја почитуваат структурата на посебните етнички интереси, особено конкретизиран со Асоцијацијата на бизнисмени од т.н. 'северозападна Македонија', асоцира на создавање политички целини врз етничка основа, повлекување на меѓуетнички граници, што не е ништо друго освен федерализација. Во таа насока - додава Поповски - можеме да кажеме дека ако се конкретизира идејата за регионализација, покрај на друг начин, и преку оваа Асоцијација, тоа практично значи дека овој блок албански партии влече кон кристализација и разграничување на етничките заедници во сите нивоа на животот. Фактот дека, на пример, тоа не е Асоцијација на бизнисмени Албанци од Полог, или од Тетовско-гостиварскиот дел, или пак од цела Македонија, туку дека таа Асоцијација се врзува за поимот 'северозападна Македонија', зборува дека е започнат процес на експериментирање со нови идеи за позицијата и статусот на Албанците во самата држава. Постапувањето на прашањето и експериментирањето со одредени форми за негова реализација, може да се смета дека е излегување од рамките на Охридскиот договор, од Уставот на РМ. Очигледно бараат нов договор; тоа е многу крупен залак и за тоа не може да остане неангажирана вкупната македонска јавност, особено политичките партии од македонскиот блок. ДПА и ПДП нудат регионализација која според мене всушност означува крупен чекор во федерализација на РМ и нарушување на нејзиниот унитарен карактер, територијален и функционален интегритет. Мислам дека тие поаѓаат од претпоставката дека на Балканот сè уште сè е можно и дека кривката на ситуацијата значи можност за нови решенија и договори, а во рамките на новите можности за

промени како да влегува и Македонија. Од тие причини партиите се практично ангажирани во правец на натамошни промени во РМ, како на локален, така и на политички план. Второ, бидејќи станува збор за два паралелни процеса во регионот, косовското прашање и предлогот за регионализација на РМ, сметам дека тие две партии тргнуваат од една филозофија за 'голема Албанија', и таа за формирање на повеќе посебни политички заедници на Албанците на Балканот", објаснува Поповски.

ОБЈЕКТИВНОСТ

"Различна е идејата за едностепена и двостепена локална самоуправа. Тоа е сосема друга тема и затоа реков дека овие две партии имаат направено фина конфузија и претопување на различни поими, регионализацијата ја врзуваат со второстепена локална самоуправа, што не е коректно. Имено, поимот на едностепена или двостепена локална самоуправа и поимот на монотипна или повеќетипна, политипна локална самоуправа е вистинско прашање, кое треба да се анализира. Решението во Законот за локална самоуправа различните општини да склучуваат договор и да формираат заедничка администрација, фондови и претпријатија можеби нема да е доволно добра компензација на постоење на двостепена локална самоуправа. Меѓутоа, прашањето за второстепена локална самоуправа треба да го покренат политичките партии, а потоа да им го остават на анализа на стручни тимови од разни профили, економисти, географи, социолози, демографи, урбанисти, културолози и сл. Тие ќе направат евиденција на позитивните и на негативните ефекти од вториот степен, и второ ќе подготват предлог на мрежа на околии во РМ, кои ќе бидат географски, економски, културно, социолошки, стопански целини, а не вештачки политички целини, ќе се објават во јавноста и ќе бидат предмет на опстојна достоинствена дискусија на сите институции и стручни кругови. Кога станува збор за прашање на едностепена или двостепена локална самоуправа, покрај општините, околиците се нужниот втор степен. Прашањето е дали треба да имаат исти надлежности малите селски општини или неразвиените рурални, со развиени градски општини. Со други зборови, идејата за политипност или повеќе типови општини значи повеќе типови надлежности на општините, што успешно го применува, на пример, Грција. Такви типови општини има во новата територијална мрежа на локална самоуправа во Бугарија, Албанија и треба да кажеме дека двостепената локална самоуправа е најмасовна и може да одговара и во РМ. Но, тој концепт е сосема различен од идејата за регионализација и тој не се врзува за посебни етнички интереси, бидејќи во локалната самоуправа посебните етнички интереси можат да бидат поврзани со јазикот, културата, образованието и сл., а сè тоа е решено и со еднотипната локална самоуправа, едноставно нема посебен етнички интерес кој нема добиено промоција со охридскиот Рамковен договор, а ова што се бара да се создаде регион 'северозападна Македонија', е претенциозен во политичка смисла, волунтаристички екстреман модел, востановување замислена етничка територија и етничка граница на посебна етничка администрација, а тоа значи федерализација по етничка основа, што не е прифатливо", вели Поповски.

Зачудува и контрадикторноста во редовите на ДУИ. Имено, потпретседателот Рафиз Алити претходно изјави дека и партијата на Али Ахмети ќе бара да се смени Уставот за да може Македонија да се организира во региони наместо во општини. Подоцна, портпаролката Ермира Мехмети се ограда од ваквата изјава, објаснувајќи дека тоа е негов личен став и дека не бараат ниту промени во Уставот, ниту поделба на државата на региони, бидејќи се задолжни од постоејната територијална организација и од едностепената локална самоуправа.

Професорот Поповски вели дека заради објективност во методологијата и во анализата на ставовите на политичките субјекти, во случајот на ДУИ, треба да се држиме до официјалните изјави, а тоа е дека како партија таа останува во рамките на Охридскиот договор, го поддржува и ќе го реализира последниот Закон за те-

риторијална организација на локалната самоуправа на РМ. Што значи ДУИ се целосно задоволни со едностепената локална самоуправа со големиот регистар на надлежности кои се децентрализирани или префрлени на општините и со новата организација на општините особено во западниот дел. Поповски коментира дека секој субјект може да бара што сака, ако тоа го бара преку институциите на системот, а не преку насилство или подгревање на меѓуетничката омраза. Има шанса да не помине ако другите не мислат како нив.

ДПА и ПДП треба да го конкретизираат своето барање, идејата за регионализација, тие дадоа многу малку елементи, контроверзни, конфузни и противречни. Ние се фативме на јадица и почнуваме да коментираме, а тие можат во даден момент да кажат дека сосема погрешно сме разбрале. Но, ние имаме одредени индикации дека со регионализацијата мислат дека ќе се почитуваат посебните етнички интереси и дека ќе се надминат разликите во општините што не е точно, се манипулира со нешто што не е возможно и не е природно. Нема индикатор дека албанските бизнисмени се обединиле во т.н. "северозападна Македонија" замислувајќи ја како регион, што значи поставуваат некоја замислена етничка линија, надвор од секоја логика на економските, географските и другите региони, тоа е кристализација, создавање инфраструктура, стопанска, комунална и врз етничка основа, што не е добра и води кон натамошна поделба на заедниците во РМ и раздробување, издвојување на животот на едните од другите, што е надвор од сите принципи на соживот, граѓанска рамноправност, еднаквост, иако во тие домени, кои не си противречат едни на други, им е дозволена посебност, развојот на културата, јазикот, традициите, фолклорот итн. Но, не смее преку регионализација да се заговара етничко издвојување на одредени територии, како што тоа се крие во намерите на претходно спомнатата Асоцијација на бизнисмени од т.н. "северозападна Македонија", што утре би било случај и со други.